

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Studies

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta
Ústav humanitních studií v pomáhajících profesích

Bakalářská práce

Pěstounská péče

Vypracoval: Patricie Košnerová
Vedoucí práce: JUDr. Vladimíra Hájková

České Budějovice 2016

Abstrakt

Tématem předkládané bakalářské práce je institut pěstounské péče. Práce je zaměřená především na fungování institutu pěstounské péče v České republice. Pěstounská péče je kontrolovaná, řízená a financovaná státem. Vedle osvojení se řadí mezi nejpreferovanější formy náhradní rodinné péče, které mají přednost před ústavní péčí. Institut pěstounské péče má sloužit k zajištění řádné výchovy dítěte, které z určitých důvodů nemůže vyrůstat ve své biologické rodině. Primárním cílem ze současného ale i dlouhodobého hlediska je snížení počtu dětí umístěných do ústavní péče a zároveň maximalizace počtu dětí umístěných do rodinného prostředí.

Bakalářská práce zpočátku vymezuje historický vývoj, který je z hlediska náhradní rodinné péče velmi důležitou částí v dostatečné povědomosti o problematice pěstounské péče. Tato práce také definuje základní pojmy týkající se struktury náhradní rodinné péče a stručně uvádí právní normy. Primárním zdrojem upravujícím náhradní rodinnou péči je v současné době zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník a zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Dalším tématem v rámci této bakalářské práce je definování různých modelů pěstounské péče v zahraničí, konkrétně v evropských státech. Jádrem práce je popis zprostředkování pěstounské péče. V této části se práce zaměřuje na podmínky pro vznik pěstounské péče, práva a povinnosti pěstouna, hmotné zabezpečení pěstounské péče a závěrem na trvání a zánik pěstounské péče. V neposlední řadě se tato bakalářská práce zabývá i dilematy vznikající především na straně pěstounů po svěření dítěte do péče.

Klíčová slova

náhradní rodinná péče, pěstounská péče, sociálně-právní ochrana dětí, nejlepší zájem dítěte

Abstract

The theme of this bachelor thesis is the institute of foster care. The thesis is above all focused on the functioning of foster care in Czech Republic. Foster care is controlled, directed and financed by the state. Besides adoption, foster care is one of the most preferred forms of substitute family care, which take precedence over institutional care. The institute of foster care is intended to ensure proper upbringing of the child, which for some reason cannot grow up in his biological family. The primary objective nowadays but also for the future is to reduce the number of children placed in institutional care and to concurrently maximize the number of children placed into the family care.

Bachelor thesis initially defines the historical progress, which is in terms of substitute family care very important part in sufficient awareness of the issue of foster care. This thesis also delimits basic concepts related to the structure of substitute family care and succinctly sets legal regulations. The primary source governing substitute family care is nowadays the Act no. 89/2012 Coll., the civil code and the Law no. 359/1999 Coll., on social and legal protection of children, as amended. Another topic of this bachelor thesis is to define various models of foster care abroad, particularly in European countries. Fundamental part of the thesis is a description of the mediation of foster care. In this part is thesis focused on the conditions of commencement of foster care, rights and responsibilities of foster parent, financial support of foster care, duration and termination of foster care. This bachelor thesis also deals with dilemmas arising mainly by foster parents after confiding child in their custody.

Key words

substitute family care, foster care, Social and Legal Protection of Children, best interest of child

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to – v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 15. 4. 2016

.....

Patricie Košnerová

Poděkování

Chtěla bych upřímně poděkovat vedoucí mé bakalářské práce JUDr. Vladimíře Hájkové za odbornou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat své rodině za emoční podporu.

Obsah

Seznam použitých zkratk	8
Úvod	9
1 Zasazení do systému náhradní rodinné péče	11
2 Historický vývoj pěstounské péče	13
2.1 Počátky pěstounské péče do roku 1918	13
2.2 Pěstounská péče v letech 1918 - 1948.....	14
2.3 Pěstounská péče v letech 1948 - 1989.....	15
2.4 Pěstounská péče po roce 1989.....	17
3 Současný stav pěstounské péče	20
4 Právní úprava pěstounské péče	22
4.1 Úmluva o právech dítěte	22
4.2 Listina základních práv a svobod	23
4.3 Občanský zákoník	23
4.4 Zákon o sociálně právní ochraně dětí.....	24
5 Modely pěstounské péče v Evropě	25
5.1 Slovensko	26
5.1 Velká Británie	27
5.1 Norsko	28
6 Formy pěstounské péče	29
6.1 Klasická pěstounská péče.....	29
6.2 Pěstounská péče na přechodnou dobu.....	30
6.3 Předpěstounská péče	31
7 Průběh pěstounské péče	32
7.1 Podmínky pro vznik pěstounské péče	32
7.2 Osoba pěstouna	33
7.3 Zprostředkování pěstounské péče	34
7.4 Rozhodování o svěřením dítěte do pěstounské péče	38

7.5 Obsah pěstounské péče.....	39
7.5.1 Vzájemná práva a povinnosti	39
7.5.2 Hmotné zabezpečení.....	41
7.6 Trvání a zánik pěstounské péče.....	43
8 Dilemata pěstounské péče	44
8.1 Kontakt dítěte s biologickou rodinou	44
8.2 Odbornost pěstouna.....	46
Závěr	48
Seznam použitých zdrojů	50

Seznam použitých zkratk

ČR	Česká republika
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
NOZ	nový občanský zákoník
OSPOD	orgán sociálně-právní ochrany dětí
ÚPD	Úmluva o právech dítěte
ÚPSVaR	Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny
ZoPP	zákon o pěstounské péči
ZoR	zákon o rodině
ZOSPOD	zákon o sociálně-právní ochraně dětí
ZoZŘS	zákon o zvláštních řízeních soudních

Úvod

Téma mé bakalářské práce jsem si zvolila z důvodu aktuálnosti problematiky pěstounské péče v současné době. Institut pěstounské péče je od novely zákona o sociálně-právní ochraně dětí velmi diskutovaným tématem. Část obav ohledně tohoto institutu však pramení i z nedostatečné informovanosti veřejnosti. Otevřenou oblastí je především otázka zneužití institutu pěstounské péče na přechodnou dobu a její užitečnost. Pěstounská péče prošla mnohými změnami především z důvodu velké kritiky vysokého počtu dětí umístěných do ústavní péče, a tudíž zde vyvstává velký otazník, zda novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí přináší potřebné změny. Dalším důvodem, proč jsem si vybrala téma pěstounské péče, je nahlédnutí do systému zprostředkování pěstounské péče z osobních důvodů.

Cílem mé bakalářské práce je popsat problematiku pěstounské péče, poukázat na její historický vývoj a právní úpravu. Tato práce má také zhodnotit nové formy pěstounské péče podle účinných legislativních změn, včetně forem pěstounské péče v zahraničí, popsat zásadní dilemata a definovat proces umístění dítěte do pěstounské péče.

Bakalářská práce je rozdělena do osmi kapitol. V první kapitole jsem vymezila základní pojmy důležité pro zasazení pěstounské péče do náhradní rodinné péče. V následující kapitole jsem čtenáře seznámila s historickým vývojem pěstounské péče od počátků až po nedávnou novelu zákona o sociálně-právní ochraně dětí, která zásadním způsobem změnila současnou úpravu pěstounské péče. Ve třetí kapitole jsem se zaměřila na současný stav pěstounské péče, kde jsem především dle statistik Ministerstva práce a sociálních věcí zhodnotila vývoj institutu pěstounské péče a ústavní výchovy. V navazující kapitole jsem popsala právní předpisy, ze kterých vychází institut pěstounské péče v České republice.

V páté kapitole jsem zmínila modely pěstounské péče v Evropě, kde jsem poukázala na různé formy pěstounské péče fungující v rozdílných evropských státech. V šesté kapitole jsem se zaměřila na formy pěstounské péče existující v České republice. Navazující kapitola se zaměřuje na průběh pěstounské péče, čemuž jsem věnovala větší pozornost. V této kapitole jsem popsala podmínky pro vznik pěstounské péče a definovala osobu pěstouna. Dále jsem rozvedla proces zprostředkování pěstounské péče a zmínila průběh rozhodování o svěření dítěte od pěstounské péče. V obsahu pěstounské péče jsem uvedla práva a povinnosti pěstounů i biologických rodičů a na závěr jsem popsala zánik pěstounské péče. V závěrečné kapitole jsem definovala dilemata v institutu pěstounské péče, především rozpory mezi vlastní a pěstounskou rodinou a také úroveň odbornosti pěstouna pečující o svěřené dítě.

1 Zasazení do systému náhradní rodinné péče

Náhradní rodinná péče je jedním z pilířů náhradní výchovy. Náhradní rodinná péče označuje formu péče o děti, v rámci které je dítě vychovááno jinými osobami než vlastními rodiči v prostředí, které do určité míry nahrazuje původní rodinné prostředí. Náhradní rodinná péče má přednost před druhým pilířem náhradní výchovy, který je označován jako ústavní péče. V rámci náhradní rodinné péče rozlišujeme také několik forem. Vedle pěstounské péče a pěstounské péče na přechodnou dobu se jedná o svěřeni dítěte do péče jiné osoby, osvojení, poručenství a hostitelskou péči. (Vyskočil, 2014)

Hlavní formou náhradní rodinné péče je osvojení. Osvojení je nejideálnějším řešením v případě, že dítě nemůže vyrůstat ve vlastním rodinném zázemí. Základním principem osvojení je, že mezi osvojitelem a osvojencem vzniká stejný vztah jako mezi rodičem a dítětem. Osvojitel je po rozhodnutí soudu zapsán do matriky jako rodič dítěte. Tím získá plnou rodičovskou povinnost a veškerá práva a povinnosti mezi osvojencem a jeho původní rodinou zanikají. I přesto, že je osvojitel považován za rodiče dítěte, je povinen osvojence informovat o skutečnosti osvojení a to nejpozději do zahájení školní docházky. Dle nového občanského zákoníku je možné osvojit i zletilou osobu, pokud to není v rozporu s dobrými mravy. (Novotný, 2014)

Vedle osvojení může být dítě umístěno do poručnické péče. Poručník se dítěti ustanovuje v případě, že není žádný rodič, který by vůči dítěti měl vykonávat nebo vykonával rodičovskou odpovědnost. Ve většině případů je poručník rodiči vybraná osoba, nejčastěji osoba příbuzná. Poručník má vůči dítěti všechna rodičovská práva i povinnosti, kromě povinnosti vyživovací. Osoba poručníka podléhá dohledu soudu, přičemž každé vážnější rozhodnutí dotýkající se dítěte musí být schváleno soudem. (Novotný, 2014)

V případě, že rodiče ani poručník nemohou o dítě řádně pečovat, může být svěřeno do péče jiné osoby. Při výběru pečující osoby má zpravidla přednost osoba příbuzná či dítěti blízká. Institut svěřeni dítěte do péče jiné osoby nenahrazuje pěstounskou péči, z hlediska povinností a práv pečující osoby se však velmi podobá. I přesto, že je možné svěřit dítě do péče jiné osobě až do dosažení zletilosti dítěte, považuje se tento institut za krátkodobé řešení nepříznivé situace rodičů. Rodičům i nadále zůstává rodičovská odpovědnost a vyživovací povinnost. Výživné je stanoveno soudem na základě majetkových poměrů rodičů dítěte a rodiče jsou povinni toto výživné platit k rukám pečující osoby. Od roku 2013 není možné dítě svěřit do péče jiné osoby, pokud rodičům nelze uložit vyživovací povinnost. (Vyskočil, 2014)

Vedle forem náhradní rodinné péče, které jsou uvedeny v zákoně, funguje v praxi takzvaná hostitelská péče. Hostitelská péče je určena pro děti, které nemohou být umístěny v pěstounské péči či nemohou být osvojeny a zůstávají v ústavní péči. Tyto děti mají možnost o víkendech či o prázdninách navštívit rodinné prostředí a zažít tak běžné fungování rodiny. Pobyt v rodinném prostředí, i když krátkodobý, by měl dítěti umístěnému v ústavním zařízení ukázat denní aktivity v rodině, měl by pomoci v osvojení rodinných vztahů a tím i připravit dítě na vstup do samostatného života. Hostiteli jsou často zaměstnanci dětského domova, sociální pracovníci či rodinní příslušníci dětí. Děti mohou být do rodiny poslány na základě souhlasu jejich zákonných zástupců či opatrovníka. Hlavní odlišností oproti ostatním formám náhradní rodinné péče je fakt, že mezi hostitelem a dítětem nevzniká žádný právní vztah. Proto je hostitelská péče využívána především dětmi, které jsou schopné pochopit, že se jedná pouze o dočasné návštěvy. (Novotný, 2014)

2 Historický vývoj pěstounské péče

Pro pochopení podstaty pěstounské péče je velmi důležité znát i její historický vývoj, který se neustále utvářel až do současné podoby institutu pěstounské péče.

2.1 Počátky pěstounské péče do roku 1918

Pokud bychom hovořili o prvopočátcích náhradní rodinné péče obecně, mohli bychom se dostat až do 4. století našeho letopočtu. Z hlediska pěstounské péče jsou však počátky datovány do 18. století, konkrétně do roku 1788. Z důvodu vysokých nákladů nalezinců, které byly hrazeny městy, bylo potřeba najít jiný způsob náhradní rodinné péče. V tomto roce byl sepsán dekret, který prikazoval, aby novorozenec zůstal u matky nebo kojné do té doby, než se najde příležitost pro umístění do venkovské péče. (Gabriel, 2008)

Tato doba je označována za tzv. instituci placených kojných. Podle Matějčka je toto období považováno za plynulý přechod k období dnešní pěstounské péče. Pěstounská péče byla v této době poskytována zpravidla ženami, nejčastěji chudších poměrů žijících na venkově. Dostávaly plat, jehož výše byla nepřímě úměrná věku dítěte. Každá pěstounka se musela podrobit lékařské prohlídce, musela být schopná kojit a musela mít vyhovující podmínky k bydlení. Zároveň bylo nutné mít vysvědčení způsobilosti udělené obecním úřadem. V pěstounské péči mohlo dítě zůstat nejdéle do 6 let, pokud se do té doby nevrátilo k vlastní rodině. Po dovršení tohoto věku bylo dítě umístěno do nalezince, pěstouni si ho mohli ponechat pouze bezplatně. (Matějček, 1999)

Významným zákonem v této době byl také občanský zákoník rakouský, který vyšel v platnost v roce 1811 a upravoval občanské a rodinné právo. Úprava pěstounské péče navazovala na předešlé zákony, změnou však bylo stanovení minimálního věkového rozdílu mezi pěstounem a svěřeným dítětem, který byl 18 let. Paradoxem v tomto zákoně byl fakt, že muž jakožto jeden z dvojice osvojitelů měl právo veta v otázce přijetí osvojence do rodiny a zároveň byl hlavním osvojitelem. (Gabriel, 2008)

Dalším mezníkem z hlediska právní úpravy byl říšský domovský zákon z roku 1863 a následně zemský chudinský zákon z roku 1868. Tyto zákony daly základ veřejné chudinské péči. Obsahem těchto zákonů byla především péče o osiřelé a opuštěné děti. Zákon dal více možností, kam dítě umístit a tím rozšířil formy náhradní rodinné péče, především však pouze v podobě různých ústavních zařízení. Konkrétně koncept pěstounské péče se velkým způsobem nezměnil. Hlavním problémem této doby byl nedostatek financí, tudíž úskalím pěstounské péče bylo, že pěstouni nebyli k dětem vybíráni podle kvality, ale podle nejnižší nabídky ceny za poskytování pěstounské péče. (Novotná, 2007)

Změna přišla v roce 1901, kdy vstoupil v platnost zákon č. 62/1901 ř.z., na jehož základě byl zřízen Zemský sirotčí fond. Ten sloužil na podporu pěstounské péče, ústavní péče, ale i různých soukromých institucí poskytujících dětem přechodnou péči. Děti v této době zůstávaly v pěstounské péči do doby, kdy byly schopny žít se samy, tudíž do patnácti let. Výživné platil stát do sedmi let věku dítěte, od sedmi do patnácti to hradila domovská obec. Při dosažení patnácti let věku dítěte, bylo dítě odesláno do chudobince, pokud nenašlo nějakou práci. (Novotná, 2007)

2.2 Pěstounská péče v letech 1918 – 1948

Se vznikem Československé republiky došlo k výrazným změnám, občanské a rodinné právo však nadále vycházelo ze zákoníku z roku 1811, s novelizací v letech 1914 a 1916. Z důsledků 1. světové války bylo však potřeba stávající systém přeorganizovat. Došlo především k vysokému nárůstu počtu sirotků a nedostatek potravin a finančních prostředků, což ohrožovalo děti ze sociálně znevýhodněného prostředí. Období první republiky přálo vývoji osvojení a pěstounské péče. Již v této době bylo snahou umístit děti do péče pěstounské či osvojení, přičemž pobyt v ústavním zařízení měl být pouze krátkodobý a záchytný. (Veselá, 2003)

V této době existovaly čtyři formy pěstounské péče. Prvním typem byla pěstounská péče nalezenecká, jejímž principem bylo postupné umístování dítěte z nalezinců do pěstounské péče do určitého věku. Nejdříve do 10 let věku dítěte, později byla tato hranice zvýšená na 16 let věku dítěte. Při dosažení daného věku bylo dítě navraceno zpět do nalezince či sirotčince, mohlo se však s pěstounskou rodinou nadále vídat. Druhou formou byla státní pěstounská péče, která byla kontrolovaná a řízená úřadem Okresní péče o mládež. Třetí formou pěstounské péče byla pěstounská péče v dětských koloniích. Principem bylo poskytování pěstounské péče v rodinách v jenom okrese, které byly financovány Okresní péčí o mládež. Čtvrtou variantou byla pěstounská péče poskytovaná na základě soukromé dohody mezi rodiči a pěstouny, nejčastěji mezi rodiči a prarodiči dítěte. (Matějček, 1999)

Výše zmíněný zákon byl upraven v roce 1921, kdy vyšel v platnost zákon č. 256/1921 Sb., zákon a nařízení o ochraně dětí v cizí péči a dětí nemanželských. Tento zákon upravil dozor nad výkonem pěstounské péče, podmínky získání povolení k výkonu pěstounské péče a také určil dozorčí důvěrníky pro styk s dětmi v pěstounské péči. (Gabriel, 2008)

2.3 Pěstounská péče v letech 1948 - 1989

I přesto, že za první republiky došlo k pozitivnímu vývoji pěstounské péče, po roce 1948 byl tento vývoj výrazně utlumen. Došlo k tomu především z důvodu prosazování komunistické ideologie na úkor vytvořeného systému náhradní rodinné péče. Systém péče o potřebné děti začal postupně upadat již zákonem č. 48/1947 Sb., o organizaci péče o mládež, kterým byly zrušeny Okresní komise pro péči o mládež a pravomoci byly svěřeny okresním a zemským výborům. (Novotná, 2007)

Zásadním mezníkem v této době byl zákon č. 69/1952 Sb., o sociálně právní ochraně mládeže. Ten zrušil předešlý zákon č. 256/1921 Sb., čímž de facto zrušil pěstounskou péči samotnou. Jedinou zůstávající formou byla příbuzenská péče. (Novotná, 2007)

Základem tohoto zákona bylo upřednostnění kolektivní náhradní rodinné péče před péčí v náhradní rodině. V důsledku tohoto zákona bylo mnoho dětí umístěno z pěstounských rodin do dětských domovů. Pravděpodobně jediným pozitivním přínosem zákona o sociálně právní ochraně mládeže byly tzv. úřadovny ochrany mládeže, které zaštiťovaly hromadné poručenství a opatrovnictví a vykonávaly dohled nad výkonem náhradní rodinné péče. (Novotná, 2007)

K pozitivní změně došlo s přijetím zákona č. 94/1963 Sb., zákon o rodině, který zrušil předešlý zákon o právu rodinném č. 265/1949 Sb. a současně i zákon o sociálně právní ochraně mládeže č. 69/1952 Sb. Tento zákon sice přímo nedefinoval pěstounskou péči, zavedl však nový institut „svěření dítěte do výchovy jiné osoby, než rodiče“, který umožnil svěřit dítě do péči fyzické osobě místo umístění dítěte do ústavní péče. Tím z praktického hlediska pěstounskou péči umožnil a současně tím ukončil upřednostňování ústavních zařízení. Dítě mohlo být totiž umístěno do tohoto zařízení jen v případě, že jiná výchovná opatření dítěti nepomohla, nebo byla výchova dítěte vážně narušena. (§ 45 ZoR)

Dalším zákonem podporujícím pěstounskou péči byl zákon č. 50/1973 Sb., zákon o pěstounské péči. Tento zákon již pěstounskou péči definoval a stanovil, že dítě může být umístěno do pěstounské péče v případě nemožnosti osvojení či ústavní výchovy. Rozhodujícím orgánem byl soud, kontrolním orgánem národní výbor, který by se dal považovat za obdobu dnešního OSPOD. Za velmi nadčasové se dá považovat fakt, že se od dítěte před svěřením do péče zjišťoval jeho osobní názor. Pěstounem mohla být osoba, jejíž morální a zdravotní předpoklady zaručily dostatečnou výchovu dítěte, která byla v zájmu tehdejší společnosti. Současně byly také vymezeny práva a povinnosti mezi pěstouny a dětmi. Novým institutem v tomto zákoně byla také kolektivní pěstounská péče poskytovaná v SOS dětských vesničkách. (ZoPP)

2.4 Pěstounská péče po roce 1989

S demokratickými změnami po roce 1989 došlo ke změnám i v pěstounské péči. Významnou změnou bylo zrušení národních výborů v roce 1990, což bylo potvrzeno v novele zákona o pěstounské péči, č. 118/1992 Sb. Tímto zákonem rozhodoval o svěřeni dítěte do péče pouze nezávislý soud. Kromě kolektivní pěstounské péče byla v tomto roce také zavedena tzv. předpěstounská péče, která obnášela dočasné svěřeni do péče osoby, která má zájem stát se pěstounem. V této době již můžeme mluvit o snaze jednání v nejlepším zájmu dítěte, kdy nešlo o upřednostňování jedné formy náhradní rodinné péče, ale o výběr nejvhodnější formy pro dané dítě. (Veselá, 2003)

Dalším mezníkem je zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, který již stanovoval nejen odměnu za výkon pěstounské péče, ale i příspěvek na úhradu potřeb dítěte, příspěvek při převzetí dítěte a příspěvek na zakoupení vozidla. (Veselá, 2003)

Dosud platící zákon o rodině, č. 94/1963 Sb. byl novelizován zákonem č. 91/1998 Sb., který významně upravil oblast rodinného práva. Nejdůležitější úpravou byla přednost pěstounské péče a osvojení před ústavní výchovou, přičemž soud byl povinen zkoumat výhodnost různých forem náhradní rodinné péče a ústavní výchovu naříditi pouze v případě nevhodnosti ostatních forem. V tomto zákoně se také zdůraznila přednost svěřeni dítěte do péče příbuzné osoby. (Vyskočil, 2014)

Výše zmíněný zákon o rodině byl také upraven přijetím zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, který nabyli účinnosti v roce 2000. Přijetím tohoto zákona byl zrušen zákon č. 50/1973 Sb., o pěstounské péči. Úprava pěstounské péče byla přesunuta do zákona o rodině č. 91/1998 Sb. ZOSPOD sjednotil zprostředkování náhradní rodinné péče do samostatného zákona a oddělil ji od sociální péče. Zákon upravoval orgány sociálně-právní ochrany dětí, jejich zásady a postupy. Připustil účast i jiných subjektů, jako například nadací či spolků. (Nožářová, 2012)

Po roce 2000 vyšlo mnoho zákonů, které upravily a změnily předchozí zákony týkající se náhradní rodinné péče. Zásadní změny v oblasti pěstounské péče a náhradní rodinné péče obecně proběhly v důsledku novely zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí a následně novely zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Rozsáhlá novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí byla provedena konkrétně zákonem č. 401/2012 Sb. s účinností od 1. ledna 2013. V současné době zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, upravuje celý proces zprostředkování pěstounské péče, práva a povinnosti při výkonu pěstounské péče a dávky pěstounské péče poskytované pěstounům i svěřeným dětem. (Novotná, 2009)

V novele zákona o sociálně-právní ochraně dětí je výslovně definováno, že ústavní výchova představuje až poslední možnost, kam dítě umístit. Primárně by měly být děti tedy umístovány do pěstounské péče, osvojení či poručnictví. S ústupem umístování dětí do ústavní péče bylo současně potřeba rozšířit možnost umístování dětí do rodinného prostředí. Tím se dostáváme k institutu pěstounské péče na přechodnou dobu. Pěstounská péče na přechodnou dobu existuje v českém právu již od roku 2006, do roku 2013 však nebyla téměř užívaná v praxi. Současný zákon tento institut definuje podrobněji a snaží se o rozšíření počtu pěstounských rodin. Dřívější zákon definoval také kolektivní pěstounskou péči, která byla poskytována ve zvláštních zařízeních. V současné právní úpravě však došlo ke zrušení těchto zařízení a tudíž tato forma pěstounské péče již neexistuje. Byly také zvýšeny odměny poskytované pěstounům. Další podstatnou úpravou byla předpěstounská péče. Novelou v této oblasti je především možnost soudu zrušit rozhodnutí o předpěstounské péči. Došlo také k zavedení dohod o výkonu pěstounské péče, které jsou uzavírané mezi pěstounem a obecním úřadem. Tyto dohody prohlubují práva a povinnosti pěstounů a tím slouží k ochraně svěřeného dítěte a pěstouna. (ZOSPOD)

Důvodem novely ZOSPOD byla především snaha o podporu přirozené rodiny a důsledné definování práv dětí. Došlo k prohloubení přednosti náhradní rodinné péče před ústavní výchovou. Cílem novelizace bylo také zlepšení úrovně profesionalizace a urychlení procesu zprostředkování pěstounské péče. (Vyskočil, 2014)

Zákon č. 89/2012, občanský zákoník nabyl účinnosti 1. ledna 2014. Nový občanský zákoník zrušil a nahradil zákon č. 94/1963 Sb., zákon rodině. V současné době nový občanský zákoník upravuje institut pěstounské péče obecně, konkrétně předpoklady pro vznik pěstounské péče, základní práva a povinnosti a konkretizace trvání a zániku pěstounské péče. (Novotný, 2014)

Novela občanského zákoníku de facto kopíruje původní zákon o rodině s několika rozdíly. Hlavní změnou je vynechání opatření v případě, že by došlo k selhání pěstounské péče. V zákoně o rodině bylo totiž přímo uvedeno, že v případě selhání pěstounské péče bude dítě umístěno do ústavního zařízení, dokud nepominou důvody k umístění dítěte. Současná právní úprava touto skutečností není zatížena. Naproti tomu je v novém občanském zákoníku podrobněji rozvedena situace svěřením dítěte do pěstounské péče jen jednoho z manželů. Je to možné v případě souhlasu druhého manžela, kterého není potřeba, pokud druhý z manželů není plně svéprávný nebo pokud existuje těžko překonatelná překážka k jeho souhlasu. Lépe upraven je v novém občanském zákoníku také stav pěstounské péče v případě rozvodu manželství společných pěstounů. Soud toto manželství nerozvede, dokud práva a povinnosti pěstounů nebudou upraveny. Je uvedeno, že rozvodem společná pěstounská péče zanikne. Zákon o rodině udával možnost svěřením dítěte do dočasné péče zájemcům o pěstounskou péči. Nový občanský zákoník tuto možnost pouze lépe specifikuje a označuje ji za předpěstounskou péči. (zákon č. 89/2012 Sb., zákon č. 94/1963 Sb.)

3 Současný stav pěstounské péče

Od roku 2013 v návaznosti na novelu zákona o sociálně právní ochraně dětí došlo v oblasti pěstounské péče k rozsáhlým změnám, které se utvářejí do nynějšího roku. Největším záměrem této novely je snížení počtu dětí v ústavní výchově. Dle ročních výkazů o výkonu sociálně-právní ochraně dětí Ministerstva práce a sociálních věcí bylo do pěstounské péče v roce 2012 umístěno přibližně 7600 dětí, v roce 2013 přibližně 8500 dětí a v roce 2014 to bylo zhruba 10000 dětí. Naproti tomu do ústavní výchovy bylo v roce 2012 umístěno přibližně 7000 dětí, v roce 2013 se počet snížil na 6500 dětí a v roce 2014 bylo do ústavní výchovy umístěno 6300 dětí. (MPSV)

Z této statistiky je patrné, že se počet dětí umístovaných do pěstounské péče postupně zvyšuje a zároveň se počet dětí umístovaných do ústavní výchovy snižuje. Je důležité si však uvědomit, že každý rok přibývá přibližně 600 dětí zdravotně postižených, které vyžadují náhradní péči. Současně přes 50% pěstounů o dítě s handicapem nemá zájem. Z hlediska počtu dětí vyžadující náhradní péči se toto číslo taktéž každoročně zvyšuje. V roce 2013 bylo v ČR přibližně 7500 zanedbávaných, týraných a zneužívaných dětí, v roce 2014 se tento počet zvýšil na 8400 dětí. (MPSV)

Z výše zmíněného plyne, že počet dětí v ústavní výchově de facto není možné snížit o obrovské číslo, či ústavní výchovu zrušit úplně, jak se původně zamýšlelo. Současně to dokazuje, že původní systém náhradní rodinné péče umísťoval děti do ústavní výchovy opravdu až v krajním případě. Zásadní je zmínit také fakt, že převážnou většinu pěstounské péče tvoří pěstounská péče příbuzenská. V praxi to velmi často znamená, že dítě, které vyžaduje náhradní péči, se bohužel vrací do původního nevyhovujícího rodinného prostředí, je pouze právně svěřeno do péče jiné osoby. (Konečná, 2011)

Ke snížení počtu dětí v ústavní výchově má také přispět nový institut pěstounské péče na přechodnou dobu. Záměrem je, aby žádné dítě novorozeneckého či kojeneckého věku nebylo umístěno v kojeneckém ústavu. Dítě je tak přímo z porodnice umisťováno do péče prověřené osobě, která poskytuje svěřenému dítěti maximální péči. V současné době je dítě umisťované do pěstounské péče na přechodnou dobu osobám, které již mají vlastní děti a věk nejmladšího dítěte je minimálně 8 – 10 let. V zásadě se dítě do pěstounské péče na přechodnou dobu nesvěřuje bezdětným osobám či osobám s malými dětmi, kde by mohlo dojít k vytvoření přílišné citové vazby a následnému traumatu z odloučení od svěřeného dítěte. (Konečná, 2011)

I přesto, že institut pěstounské péče na přechodnou dobu existuje v českém právu již od roku 2006, je tato forma náhradní rodinné péče využívána až od roku 2011. V roce 2011 bylo umístěno do pěstounské péče na přechodnou dobu 1 dítě, v roce 2012 to bylo 29 dětí, v roce 2013 tento počet vzrostl na 100 dětí a v roce 2014 bylo do pěstounské péče na přechodnou dobu umístěno přes 300 dětí. Z této statistiky je patrné, že se počet pěstounských rodin na přechodnou dobu významně zvýšil po novele zákona o sociálně-právní ochraně dětí v roce 2013. (MPSV)

V současné době je pěstounská péče na přechodnou dobu velmi diskutovaným tématem. Vystává zde velký otazník, zda je zrušení kojeneckých ústavů a umístění všech dětí do 3 let do pěstounské péče na přechodnou dobu vhodné a reálné. Dochází zde totiž k problémům s umístěním dětí, které vyžadují specializovanou zdravotnickou péči. Na druhou stranu i přes zvyšující se počet pěstounů na přechodnou dobu není zájem ze strany žadatelů o tuto formu náhradní rodinné péče nijak velký. Vychází to především z obavy z velké náročnosti péče o svěřené dítě. Názory odborníků v oblasti náhradní rodinné péče ohledně užitečnosti institutu pěstounské péče na přechodnou dobu jsou velmi rozdílné a pravděpodobně se náhradní rodinná péče nevyhne dalším úpravám. (Konečná, 2011)

4 Právní úprava pěstounské péče

V této kapitole jsou definované základní právní normy na vnitrostátní i mezinárodní úrovni, které se dotýkají institutu pěstounské péče. Mezi stěžejní právní předpisy v oblasti pěstounské péče patří především Úmluva o právech dítěte, Listina základních práv a svobod, občanský zákoník a zákon o sociálně-právní ochraně dětí.

4.1 Úmluva o právech dítěte

Úmluva o právech dítěte byla přijata Valným shromážděním OSN dne 20. listopadu 1989. Je považována za klíčový dokument v otázce mezinárodněprávní ochrany dítěte. Základními principy této úmluvy je právo na život a maximální rozvoj dítěte, jednání v nejlepším zájmu dítěte, právo dítěte vyjádřit svůj názor a zákaz diskriminace. Tyto principy jsou následně rozvedeny v jednotlivých člancích. Čl. 2 navazuje na zákaz diskriminace dítěte a uvádí závazek respektování jakéhokoliv dítěte a jeho zákonných zástupců bez ohledu na rasu, náboženství, pohlaví či jazyk. Čl. 3 definuje hlavní hledisko, a to zájem dítěte, dle kterého musí každý stát zajistit dítěti ochranu a péči, která je nezbytná pro jeho blaho a současně neomezuje práva a povinnosti jeho biologických rodičů. (ÚPD)

Čl. 5 se zaměřuje spíše na biologické rodiče dítěte, především na respektování jejich práv, povinností a rodičovské odpovědnosti. V článku 18 je poznamenána odpovědnost rodičů za výchovu dítěte, která je považována za jejich prvotní odpovědnost. Čl. 20 upravuje postup v případě, že dítě nemůže být ponecháno ve vlastním rodinném prostředí. Při hledání řešení se musí dbát především na etnický či kulturní původ dítěte, přičemž již tato právní norma definuje, že umístění dítěte do zařízení se provádí v nutných případech. Dle čl. 25 a 26 mají orgány zabezpečující náhradní péči dítěte povinnost pravidelně hodnotit zacházení s dítětem a současně musí dítěti umožnit všechny výhody sociálního zabezpečení. Úmluva o právech dítěte se řadí mezi mezinárodní smlouvy o lidských právech a tím má přednost před vnitrostátními prameny práva. (ÚPD)

4.2 Listina základních práv a svobod

Listinu základních práv a svobod můžeme charakterizovat jako nejvyšší právní dokument v problematice náhradní rodinné péče v rámci České republiky. V článku 32 se Listina zabývá rodičovstvím a rodinou. Hlavním principem je zaručení zvláštní ochrany dětem a mladistvým. Článek také definuje ochranu těhotných žen a stejná práva manželských a mimomanželských dětí. Stěžejní část v článku 32 je čtvrtý odstavec. Ten přímo uvádí, že mezi práva rodičů patří péče o děti a jejich výchova. Děti současně mají právo na péči a výchovu ze strany rodičů. V případě nutnosti mohou být práva rodičů výrazně omezena a zároveň děti mohou být od rodičů odloučeny i proti jejich vůli, je to však možné jen rozhodnutím soudu. Závěrečnou definicí v tomto článku je také právo rodiče, který pečuje o dítě, na pomoc a podporu státu. (LZPS)

4.3 Občanský zákoník

Další právní normou upravující institut pěstounské péče je zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, který nabyl účinnosti 1. 1. 2014 a současně tak zrušil zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině. Občanský zákoník v úvodu § 958 definuje, že dítě může být svěřeno do pěstounské péče v případě, že o něj nemůže pečovat rodič ani poručník, přičemž se do pěstounské péče dítě umísťuje přednostně před ústavním zařízením. Dle následujícího paragrafu se do pěstounské péče dítě svěřuje na dobu, po kterou existuje překážka, která brání rodičům v péči o dítě. V průběhu pěstounské péče může rodič požádat o svěřením dítěte zpět do své péče, o čemž následně rozhoduje soud. V § 960 je také uvedeno, že rodičům zůstává část práv a povinností, která jsou obsažena v rodičovské odpovědnosti. Část práv a povinností jsou přidělena pěstounovi, především právo zastupovat dítě v běžných záležitostech. Rodiče i nadále mají právo se s dítětem stýkat, stejně tak mají právo na informace o něm. (NOZ)

Další paragraf stanovuje vyživovací povinnost, která náleží rodičům. Výše výživného je stanovena podle jejich možností a potřeb dítěte. § 962 poukazuje na přednost svěřeni dítěte do péče příbuzné nebo blízké osoby, samozřejmě v souladu se zájmem dítěte. Dle občanského zákoníku je možné svěřit dítě do předpěstounské péče zájemcům o pěstounskou péči a to po dobu, jakou stanoví soud. Je zde také upravena možnost svěřeni dítěte do společné péče pěstounům, kteří však musí být manželé. § 966 více specifikuje práva a povinnosti pěstounů. Pěstoun má povinnost pečovat o dítě osobně, je oprávněn rozhodovat v běžných záležitostech ohledně dítěte a spravovat jeho majetek. V následujícím paragrafu je zmíněna povinnost pěstouna udržovat sounáležitost dítěte s biologickou rodinou. Úprava pěstounské péče končí § 970, který upravuje zánik pěstounské péče. (NOZ)

4.4 Zákon o sociálně právní ochraně dětí

Posledním hlavním právním předpisem, který upravuje institut pěstounské péče, je zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Tento zákon především popisuje průběh zprostředkování pěstounské péče, které je zaneseno mezi paragrafy 19 a 27. Následný § 27a popisuje pěstounskou péči na přechodnou dobu. § 47 je věnován právům a povinnostem při výkonu pěstounské péče a dávkám pěstounské péče. V rámci práv a povinností jsou definována práva a povinnosti osoby pečující a osoby v evidenci. Podrobně rozebrány jsou dohody o výkonu pěstounské péče, které se uzavírají mezi pečující osobou a zpravidla obecním úřadem s rozšířenou působností. Velká část je věnována dávkám pěstounské péče, které jsou rozděleny do pěti kategorií. Každá dávka obsahuje podrobný popis včetně specifikace výše příspěvku. Závěrem jsou uvedena společná ustanovení o dávkách pěstounské péče, ve kterých je definován okruh oprávněných osob, vznik a zánik nároku na dávku pěstounské péče. (ZOSPOD)

5 Modely pěstounské péče v Evropě

Z hlediska péče o potřebné děti patří Evropa v obecném měřítku k velmi pokročilým a rozvinutým. Na druhou stranu se však v rámci evropských států nachází značné rozdíly. Skandinávské země se svou strukturou náhradní rodinné péče vyčnívají, naopak za méně rozvinuté jsou označovány státy jihovýchodní a východní Evropy. Dle mezinárodního výzkumu by se Evropa z hlediska náhradní rodinné péče dala rozdělit na státy střední a východní Evropy na jedné straně a na státy západní a severní Evropy na druhé straně. Státy střední a východní Evropy jsou charakterizovány jako země s vysokým počtem dětí mimo vlastní rodinu, s vysokým podílem dětí umístěných v ústavním zařízení a zároveň nízkým podílem dětí v pěstounské péči. Na druhou stranu země západní Evropy se vyznačují malým procentem dětí umístěných do ústavní výchovy a velmi rozvinutou pěstounskou péčí. Nejvíce je pěstounská péče podporována v severských zemích, kde se snaží o maximální rozvoj a profesionalizaci pěstounské péče. (Laklija, 2011)

V Evropě můžeme definovat několik typů pěstounské péče. Vedle tradiční pěstounské péče a péče na přechodnou dobu existuje také specializovaná pěstounská péče, která je určena především dětem se zdravotním postižením, které potřebují specializovanou péči. Jinou specifickou formou pěstounské péče je také pěstounská péče krizová, která slouží k přechodnému umístění dítěte do pěstounské péče do doby, než se stabilizuje krizová situace v rodině. Velmi unikátní formou je také odlehčovací pěstounská péče. Záměrem této formy pěstounské péče je poskytnutí pomoci rodinám s těžce postiženými dětmi a spočívá v tom, že se speciálně proškolený pěstoun krátkodobě stará o těžce postižené dítě a uleví tak biologickým rodičům. Obdobnou formou je také podpůrná pěstounská péče, v rámci které pěstounské rodiny poskytují emoční podporu biologickým rodinám v těžkých životních situacích. (Laklija, 2011)

Pro představu rozdílných forem pěstounské péče v Evropě jsou v této kapitole popsány konkrétní modely pěstounské péče na Slovensku, ve Velké Británii a v Norsku.

5.1 Slovensko

System náhradní péče ve Slovenské republice vychází ze stejného principu jako v České republice. Základem je upřednostňování náhradní péče v rodině před ústavní péčí. Pěstounská péče má na Slovensku dvě formy. První forma pěstounské péče vychází z náhradní rodinné péče a je srovnatelná s českou právní úpravou klasické pěstounské péče. Pěstoun má právo zastupovat svěřené dítě v běžných věcech a povinnost o dítě osobně pečovat. Biologičtí rodiče dítěte zůstávají zákonnými zástupci a náleží jim i vyživovací povinnost. (ÚPSVaR)

Druhou formou je profesionální pěstounská péče. Ta naopak vychází z ústavní péče a jejím oficiálním názvem je „profesionálna náhradná výchova v rodine“. Institut profesionální pěstounské péče existuje ve slovenské právní úpravě již od roku 1993 a záměrem je především snížení počtu dětí umístěných do ústavního zařízení. Profesionální pěstoun je zaměstnancem dětského domova a za osobní péči dostává plat. Požadavky na osobu profesionálního pěstouna jsou shodné s požadavky na běžného pěstouna, navíc je však požadováno minimálně středoškolské vzdělání. Dítě žije v rodině pěstounů, zůstává však v kompetenci ústavního zařízení. Do péče jednoho profesionálního pěstouna mohou být svěřeny maximálně 3 děti, do profesionální rodiny o dvou pečujících osobách může být tedy svěřeno až 6 dětí najednou. (Mosty k rodine)

Od novely z roku 2011 je hlavní prioritou, aby děti do šesti let nebyly umístované do ústavního zařízení, ale aby byly zařazeny do profesionální pěstounské rodiny. Velkou výhodou tohoto institutu je možnost trvání pěstounské péče až do dosažení zletilosti dítěte. Protože o umístění dítěte rozhoduje ředitel ústavního zařízení a nikoliv soud, je dítě do rodinného prostředí umístěno v poměrně krátkém časovém období. (Mosty k rodine)

V současné době je slovenský koncept profesionální pěstounské péče hodnocen velmi pozitivně a je téměř srovnatelný s úpravou profesionální pěstounské péče v západních evropských zemích. (Bubleová, 2002)

5.2 Velká Británie

Velká Británie se vyznačuje především dlouholetým fungováním náhradní rodinné péče. Velký rozvoj pěstounské péče ve Velké Británii nastal již v 70. letech 20. století, kdy vyvstalo mnoho kritik ústavní péče. Během následujících 15 let došlo ve Velké Británii ke zrušení téměř všech ústavních zařízení a všechny děti vyžadující náhradní péči byly umístěny do pěstounské péče. (Bubleová, 2002)

Pěstounská péče ve Velké Británii má mnoho forem. Rozlišujeme zde respitní péči, urgentní pěstounskou péči, krátkodobou, střednědobou, dlouhodobou pěstounskou péči a soukromou pěstounskou péči. Repitní péče spočívá v odlehčení rodinám s těžce postiženými dětmi od každodenní péče. V rámci urgentní pěstounské péče existují tzv. „azyloví“ pěstouni, kteří musí kdykoliv přijmout dítě například na jednu noc, dokud se dítěti nepodaří nalézt dlouhodobější umístění. Krátkodobá pěstounská péče trvá přibližně mezi několika dny až po 3 měsíce a je využívána především k umístění malých dětí před osvojením. Střednědobá pěstounská péče je ve Velké Británii nejvyužívanější formou pěstounské péče. Trvá přibližně mezi sedmi týdny až 2 roky. Záměrem této formy je především poskytnutí biologické rodině dítěte prostor pro vyřešení krizové situace. Dlouhodobá, či trvalá pěstounská péče trvá přibližně mezi 2 roky až do doby zletilosti dítěte. Tato forma pěstounské péče je považována za „náhradní rodičovství“ i přesto, že zde původní rodina může figurovat. Poslední formou je soukromá pěstounská péče, která se odlišuje tím, že se rodiče dítěte buďto podílejí při výběru pěstouna, nebo si ho sami vyhledají. (Bubleová, 2002)

I přesto, že je pěstounská péče ve Velké Británii nejčastější formou umístování potřebných dětí, má také svá negativa. Úskalím je především velké procento selhání pěstounské péče u adolescentů. Ze studií je totiž patrné, že ne pro každé dítě je neústavní náhradní péče vhodná. Jedná se především o velké sourozenecké skupiny, které pěstounské rodiny nejsou schopné přijmout dohromady, či o dospívající děti, které si umístění v rodině nepřejí a preferují výchovu ve skupině. (Harber, 2012)

5.3 Norsko

Z hlediska Evropy je Norsko považováno za jednoho z lídrů v oblasti fungování náhradní rodinné péče. Základními institucemi jsou tzv. akutní domovy, které se nacházejí v každém městě. Akutní domovy jsou instituce zaštiťující ústavní i pěstounskou péči. Z hlediska ústavní péče jsou do akutních domovů umisťované děti vždy až v krajním případě. Převážně se jedná o děti dospívající, které si výchovu v domově samy zvolily. (The Norwegian directorate for Children, 2015)

Vedle ústavní péče tvoří akutní domovy síť profesionálních pěstounů, kteří jsou v pohotovosti 24 hodin denně a jsou povinni kdykoliv převzít dítě do péče. Profesionální pěstouni dostávají plat jakožto zaměstnanci akutních domovů, přičemž se o svěřené dítě osobně starají ve vlastním rodinném zázemí. Stejně jako na Slovensku je z tohoto procesu vyřazen soud a tím je proces umístění potřebného dítěte do rodiny poměrně rychlý. Profesionální pěstounská péče může trvat až do zletilosti dítěte, převážně se však jedná o krátkodobější řešení. Velmi významný je v rámci profesionální pěstounské péče tréninkový program PRIDE, který slouží k maximální kvalifikaci profesionálních pěstounů. Absolvování tohoto programu je povinné k zařazení do evidence pěstounů. (The Norwegian directorate for Children, 2015)

Vedle profesionální pěstounské péče zde ještě existuje klasická pěstounská péče, která je srovnatelná s českým modelem. Naopak novou formou pěstounské péče v Norsku je pěstounská péče poskytovaná nezletilým uprchlíkům, kteří přicestovali bez rodičů. V současné době jsou do systému pěstounské péče navíc zapojeni speciálně proškolení pěstouni, kteří mají za úkol pomoci uprchlickým dětem začlenit se do norské společnosti. (The Norwegian directorate for Children, 2015)

Norský model pěstounské péče je považován za jeden z nejpropracovanějších v rámci celé Evropy. Velkou výhodou je dostatek pěstounských rodin schopných okamžitě přijmout dítě do péče a tím i maximální umisťování dětí do rodinného prostředí. (Laklija, 2011)

6 Formy pěstounské péče

Formy pěstounské péče se v průběhu minulosti neustále měnily a utvářely. V současné právní úpravě můžeme pěstounskou péči rozdělit na „klasickou“, či jinak řečeno dlouhodobou a na pěstounskou péči poskytovanou na přechodnou dobu. Zvláštním oddílem pěstounské péče je poté péče předpěstounská.

6.1 Klasická pěstounská péče

Pěstounská péče je označována jako zvláštní forma náhradní rodinné péče, která je poskytovaná v rodinném prostředí či v prostředí, které rodinu připomíná. Je kontrolovaná, řízená a zároveň financovaná státem. Z hlediska práva můžeme pěstounskou péči označit jako soukromoprávní institut s určitými veřejnoprávními prvky. (Matějček, 2002)

Hlavním účelem pěstounské péče je zajištění osobní péče dítěti. Tato péče musí být řádná a obdobná péči ve vlastní rodině. Stěžejním rozdílem oproti ostatním formám náhradní rodinné péče je otázka začlenění a citových vazeb. Pěstoun poskytuje dítěti dostatečnou výchovu, materiální zabezpečení a pocit domova z hlediska bezpečí a podpory. Citové vazby však musí směřovat k biologické rodině dítěte. Pěstoun má přímou povinnost podporovat a utužovat vazby mezi dítětem a jeho biologickou rodinou, či jinými blízkými osobami. Je povinen dítěti také zprostředkovat osobní kontakt s těmito osobami. Rodičům dítěte stále zůstává rodičovská i vyživovací povinnost. Pěstoun má právo dítě zastupovat v běžných záležitostech a poskytovat dítěti osobní péči a výchovu. (Nožířová, 2012)

Pěstounská péče vzniká rozhodnutím soudu. Končí nejčastěji zletilostí dítěte, avšak z vážných důvodů může být kdykoliv v průběhu poskytování soudem zrušena. Dítěti v pěstounské péči náleží příspěvek na úhradu potřeb dítěte, pěstounovi pak náleží příspěvek za výkon pěstounské péče. Vedle těchto příspěvků má pěstoun i dítě zpravidla nárok i na jiné dávky. (Novotná, 2009)

Děti nejčastěji umisťované do pěstounské péče jsou děti, které není možné z různých důvodů osvojit. Hlavním důvodem může být fakt, že nejsou tzv. právně volné, což obnáší především nesouhlas biologických rodičů k osvojení. Často jsou to ale také děti právně volné, avšak s psychickými či zdravotními problémy, děti vyššího věku nebo různého etnika. (Zezulová, 2012)

Z dlouhodobého hlediska je pěstounská péče velmi vhodnou alternativou v případě, že osvojení není možné. Dítě tak vyrůstá v rodinném prostředí, kde je mu poskytována nejen řádná výchova, ale také se učí sociálním rolím. Výchovou v rodinném prostředí je dítě schopné dobře se rozvíjet a být připraveno na samostatný život. (Matějček, 1999)

6.2 Pěstounská péče na přechodnou dobu

Pěstounská péče na přechodnou dobu bývá často označována jako profesionální pěstounská péče. Toto označení však není přesné, protože profesionální by de facto měly být všechny poskytované formy náhradní rodinné péče. (Gabriel, 2008)

Účelem institutu pěstounské péče na přechodnou dobu je především poskytnutí času rodičům, kteří si potřebují upravit své poměry tak, aby byli schopni znovu převzít dítě do své péče. Rozdílem oproti pěstounské péči klasické je zejména to, že tento institut je spíše krizový a přechodný. Poskytováním pěstounské péče na přechodnou dobu v rodinném prostředí dochází k zabránění deprivace dítěte z pobytu v ústavním zařízení. Dítě se do pěstounské péče na přechodnou dobu svěruje na dobu, kdy se rodič nemůže ze závažných důvodů o dítě starat, nebo na dobu, po jejímž uplynutí může matka souhlasit s osvojením, či na dobu do vydání rozhodnutí soudu o tom, že souhlas rodičů k osvojení dítěte již není třeba. Častou formou je tzv. raná pěstounská péče, tedy pěstounská péče na přechodnou dobu o novorozence čekající zpravidla na osvojení. (Vránová, 2011)

Pěstounská péče na přechodnou dobu trvá nejdéle 1 rok. Každé 3 měsíce je soudem kontrolováno, zda stále existují důvody, z jakých bylo dítě svěřeno do pěstounské péče. V případě, že tyto důvody v průběhu odpadnou, může soud svěřeni do péče na přechodnou dobu přehodnotit. Výjimkou v délce trvání je situace, kdy jsou do pěstounské péče na přechodnou dobu svěřeni postupně sourozenci. V tom případě je možné maximální délku péče o sourozence přijatého jako prvního prodloužit do konce péče o posledního sourozence. (Vyskočil, 2014)

Žadatelé o pěstounskou péči na přechodnou dobu jsou vedeni v evidenci krajského úřadu. Protože žadatelé musí být v případě potřeby připraveni přijmout dítě do pěstounské péče, dostávají pravidelnou měsíční odměnu. (Vyskočil, 2014)

6.3 Předpěstounská péče

Předpěstounskou péči můžeme označit za fakultativní institut v pěstounské péči. V situaci, kdy dítě vyžaduje svěřeni do pěstounské péče a zároveň je nalezena vhodná osoba pro výkon pěstounské péče, je dítě dočasně umístěno do péče tomuto zájemci. Důvodem možnosti poskytování předpěstounské péče je především navázání kontaktu mezi dítětem a žadatelem o pěstounskou péči. (Novotný, 2014)

Možnost svěřeni dítěte do předpěstounské péče stojí na konci zprostředkování pěstounské péče. V poslední fázi zprostředkování, kdy krajský soud označí vhodného žadatele a tuto skutečnost žadateli oznámí, může daná osoba zažádat o svěřeni dítěte do předpěstounské péče. Soud následně může a nemusí toto rozhodnutí potvrdit či zamítnout. Je současně povinen dohlížet nad průběhem předpěstounské péče a v případě rozporů s nejlepším zájmem dítěte může předpěstounskou péči zrušit. Protože i z hlediska pěstounské péče obecně se postupuje tak, že délka závisí na potřebách dítěte a jeho biologické rodiny, stejně tak je tomu i u předpěstounské péče. Soud tedy může dítě do předpěstounské péče svěřit na dobu dle okolností. (ZOSPOD)

7 Průběh pěstounské péče

V této kapitole je rozebrána pěstounská péče dle platných zákonů, konkrétně její vznik, obsah, trvání a zánik.

7.1 Podmínky pro vznik pěstounské péče

V situacích, kdy se rodiče nechtějí, nemohou či neumějí řádně starat o své děti a vychovávat je, zabezpečuje jim stát péči náhradní. V současné době je upřednostňovaná náhradní péče v rodinném prostředí před péčí zajišťovanou v ústavních zařízeních. Preferencí zákona je tudíž osvojení, pěstounská péče a poručenství. Nejrozšířenější formou z vyjmenovaných je právě péče pěstounská. (Zezulová, 2012)

Pěstounská péče je péče sekundární, která je dítěti poskytována v případě selhání primární povinnosti péče o dítě rodičem. I přesto, že je důležité respektovat právo na rodinný život a podporovat přirozenou rodinu, je v některých případech odloučení dítěte od rodiny nutným řešením. Pěstounskou péči bychom mohli považovat za řešení dočasného charakteru. Do této péče jsou svěřovány děti, které nemohou být osvojeny. Nejčastěji jsou to sourozenecké skupiny dětí, starší děti, postižené děti, děti jiného etnika, nebo děti, které nejsou právně volné. (Novotná, 2007)

Aby mohlo být dítě svěřeno do pěstounské péče, je nutné splnění několika podmínek. Jedná se o dítě, jehož péče není možné zabezpečit rodiči či poručníkem a tudíž je pěstounská péče v nejlepším zájmu dítěte. V případě, že je dítě schopné formulovat své názory a je rozumově vyspělé, je současně vyžadován názor dítěte. Musí být také nalezen vhodný zájemce, který chce dítě do pěstounské péče a musí být vydáno rozhodnutí soudu o svěření dítěte do péče této osoby. (NOZ)

V rámci pěstounské péče náleží dítěti tzv. participační právo, v rámci kterého se může účastnit záležitostí, které se ho týkají. Patří sem právo na informace, vyjádřit svůj názor a být vyslyšeno. Tato práva vycházejí z Úmluvy o právech dítěte. (ÚPD)

7.2 Osoba pěstouna

Osoba pěstouna, která musí vyhovovat zákonným požadavkům, je jednou z částí uplatňování institutu pěstounské péče. Pěstounem může být osoba, která může zaručit řádnou péči o dítě na základě svých morálních vlastností, zdravotního stavu a způsobu života. Jedná se o tzv. občanskou bezúhonnost. V případě, že má pěstoun vlastní dítě či děti, je důležité zjistit kvalitu dané výchovy, stejně tak prozkoumat kvalitu, délku a průběh pěstounova manželství. Dalším požadavkem, který souvisí s rekonstrukcí soukromého práva, je nutnost bydliště pěstouna na území ČR a tudíž vyloučení zprostředkování pěstounské péče do zahraničí. Důvodem je především snaha zabránění možných způsobů zneužití tohoto institutu, jako například obchodování s dětmi. Jiným odůvodněním je však také důležitost zachování osobního kontaktu dítěte s jeho rodiči či blízkými osobami. Současně musí být pěstoun plně svéprávný a musí podat souhlas se svěřením dítěte do pěstounské péče. (Novotný, 2014)

V případě, že pěstoun splňuje všechny zmíněné požadavky, není jeho osobní stav podstatný. Může se jednat o osobu svobodnou, vdanou, ženatou, či žijící v registrovaném partnerství. Společná pěstounská péče však v registrovaném partnerství možná není, pouze v manželství v případě souhlasu obou manželů. Společná pěstounská péče následně zaniká rozvodem či úmrtím. V případě rozvodu však soud manželství nerozvede do doby, než se upraví poměry pěstounů, většinou se rozhoduje o svěřením dítěte do péče jednoho z pěstounů. V případě úmrtí pak dítě přechází do individuální pěstounské péče pozůstalého manžela. (NOZ)

Úprava v NOZ upřednostňuje svěřením dítěte do pěstounské péče příbuzné osoby, pokud je to v zájmu dítěte. Vzhledem k jednání v nejlepším zájmu dítěte za všech okolností je v případě pěstounské péče nejlepším řešením svěřením dítěte do péče osoby dítěti blízké, nejčastěji ověřené na základě názoru dítěte. (NOZ)

7.3 Zprostředkování pěstounské péče

Zprostředkování pěstounské péče je velmi důležitá činnost, v jejímž závěru dojde k vytvoření nových vztahů mezi pěstouny a dětmi. Proces zahrnuje více subjektů a několik fází. Spočívá v první řadě ve vyhledání dětí, které jsou pod sociálně právní ochranou a potřebují zajistit náhradní rodinnou péči v podobě pěstounské péče. Současně s vyhledáním vhodných dětí je také nutné vyhledat vhodné osoby splňující předpoklady pro výkon pěstounské péče a odborně je na přijetí dítěte připravit. Závěrečným krokem je výběr určité osoby k výkonu pěstounské péče konkrétnímu dítěti a zabezpečení osobního setkání dítěte a vybrané osoby. (ZOSPOD)

Tato činnost je v ČR vyhrazena krajskému úřadu jakožto orgánu sociálně-právní ochraně dětí. Před novelou zákona o sociálně právní ochraně dětí mohlo zprostředkování pěstounské péče provádět i ministerstvo práce a sociálních věcí. V současnosti se může MPSV obracet s náměty na krajské úřady, které jsou povinny tyto náměty určitým způsobem zpracovat a zpětně vyrozumět MPSV. Dále má MPSV také právo kontrolovat evidenci dětí a žadatelů, které vede krajský úřad. (ZOSPOD)

Ostatními subjekty, které jsou zapojeny do zprostředkování pěstounské péče kromě MPSV a krajských úřadů, jsou také obecní úřady s rozšířenou působností, fyzické a právnické osoby, které mohou být pověřené konkrétními úkoly v procesu zprostředkování pěstounské péče. (Novotná, 2007)

Řízení o zprostředkování pěstounské péče je možné zahájit pouze na základě žádosti osoby, která by se chtěla stát pěstounem. Nejpodstatnějším hlediskem při rozhodování je vždy nejlepší zájem dítěte. V případě, že o svěřeni dítěte do pěstounské péče má zájem osoba dítěti příbuzná, blízká, či jeho rodina, zprostředkování se u OSPOD neprovádí a daná osoba se může obrátit přímo na soud s návrhem na svěřeni dítěte do pěstounské péče. (Novotná, 2007)

Hlavním důvodem je, že by toto zprostředkování bylo v dané situaci zbytečné, protože primárním záměrem je zachování již vytvořených citových vazeb v rámci rodinných vztahů. (Novotná, 2007)

Pěstounská péče je zprostředkována pouze dítěti, které má právo na poskytnutí sociálně-právní ochrany dětí na území ČR. Znamená to, že dítě má trvalý pobyt na území ČR, má ho povolen, podalo žádost či pobývá v ČR s rodičem, který podal žádost o udělení mezinárodní ochrany, pobývá v ČR na základě udělené dočasné ochrany, je nebo pobývá na území ČR s rodičem, který je azylantem, či pobývá na území ČR s rodičem, který zde pobývá na základě uděleného víza na 90 dní. (ZOSPOD)

Žadatelem o pěstounskou péči může být pouze fyzická osoba, která je občanem ČR, cizinec s povoleným trvalým pobytem na území ČR, cizinec pobývajícím na území ČR přechodně avšak nepřetržitě po dobu 365 dnů, nebo cizinec s nárokem na sociální výhody podle předpisu Evropské unie. (Novotná, 2007)

Vyhledávání dětí pro pěstounskou péči spadá do kompetence obecních úřadů s rozšířenou působností. Mohou to však učinit i obce nebo pověřené osoby, které tyto děti následně doporučí obecnímu úřadu s rozšířenou působností. V případě, že se nalezne potřebné dítě, obecní úřad s rozšířenou působností vyhodnotí situaci, ve které dítě žije a následně zpracuje individuální plán ochrany dítěte. O všech těchto dětech je vedena spisová dokumentace, jejíž originál vede obecní úřad s rozšířenou působností, přičemž její kopie je uložena u krajského soudu. (Novotná, 2009)

Stejně jako u vyhledávání dětí je obecní úřad s rozšířenou působností pověřen vyhledáváním fyzických osob, které jsou pro výkon pěstounské péče vhodné. Fyzická osoba se zájmem stát se pěstounem musí nejprve zažádat u výše zmíněného obecního úřadu s rozšířenou působností o zařazení do evidence žadatelů o zprostředkování pěstounské péče. (ZOSPOD)

Je zde založena spisová dokumentace obsahující žádost, doklad o státním občanství, opis z rejstříku trestů, zprávu o zdravotním stavu, ekonomických a sociálních poměrech, písemný souhlas žadatele s přijetím dítěte do rodiny a stanovisko obecního soudu s rozšířenou působností ohledně žádosti. (ZOSPOD)

V případě, že žadatel nesplňuje podmínky pro postoupení žádosti, má obecní úřad s rozšířenou působností právo tuto žádost zamítnout. V opačném případě obecní úřad s rozšířenou působností odešle kopii spisové dokumentace krajskému úřadu, který zahájí řízení o zařazení žadatele do evidence. Krajský úřad zajistí odborné posouzení žadatele, kdy jsou zkoumány žadatelovy vlastnosti, psychický a zdravotní stav, předpoklady a motivace pro řádnou výchovu dítěte, kvalita prostředí a bydlení, hmotné zabezpečení, názory dětí žadatele na přijetí dalšího dítěte, schopnost dané dítě přijmout a také bezúhonnost žadatele, ale i osob žijících ve společné domácnosti. Krajský úřad v této fázi může z důvodu nevyhovujících okolností žadatelovu žádost zamítnout, přičemž proti tomuto rozhodnutí může žadatel podat odvolání. Odvolání se podává u toho správního orgánu, který rozhodnutí vydal, tj. u příslušného krajského úřadu. Odvolacím správním orgánem je Ministerstvo práce a sociálních věcí, kterému je toto odvolání postoupeno. (Novotná, 2007)

Evidence žadatelů obsahuje kopii spisové dokumentace, odborné posouzení a ostatní písemnosti, přičemž je daná evidence vedená krajskými úřady. V době, kdy je žadatel v evidenci, má krajský úřad právo kdykoliv prověřit možnou změnu ve skutečnostech, které jsou rozhodné pro zprostředkování pěstounské péče. Zákon vymezuje, za jakých okolností je možné dítě či žadatele z evidence vyřadit. Dítě může být z této evidence vyřazeno, pokud existují vážné důvody bránící zprostředkování pěstounské péče, či pokud je mu pěstounská péče již zprostředkována. Žadatel může být z evidence vyřazen, pokud je mu dítě do pěstounské péče svěřeno, či pokud jsou stejně jako u dítěte zjištěny důvody bránící zprostředkování, nebo v případě, že žadatel poruší svoji oznamovací povinnost, nebo pokud o vyřazení sám požádá. (ZOSPOD)

Krajský úřad také zajišťuje odbornou přípravu vhodných pěstounů, která je v podobě kurzů odborné přípravy nejčastěji realizovaná příspěvkovými organizacemi krajského úřadu. Současně s přípravou žadatele je tento kurz poskytován také dětem žijícím v rodině žadatele. (Novotná, 2007)

Od roku 2013, tj. od již zmiňované novely, je v současné době určena minimální délka této přípravy, která je součástí odborného posouzení a tudíž i podmínkou pro zařazení do evidence žadatelů. Povinná účast žadatele na odborné přípravě pro přijetí dítěte do rodiny je u klasické pěstounské péče stanovena na 48 hodin, u přechodné pěstounské péče na 72 hodin. Důvodem určení minimální délky je fakt, že příprava budoucího pěstouna na náhradní rodičovství a současně získání cenných informací je velmi důležitou fází zprostředkování pěstounské péče. (ZOSPOD)

Garantem poslední fáze zprostředkování, tj. vyhledání určitého pěstouna pro konkrétní dítě, je od roku 2013 výlučně krajský úřad. Důvodem vyřazení MPSV z této fáze je především to, že rozhodování by mělo být v rukou subjektů, které jsou dítěti nejbližší, což znamená především zástupci těch subjektů, které se podílely na předchozí přípravě budoucích pěstounů a současně jsou seznámeny se svěřovaným dítětem. MPSV může dávat na krajské úřady podněty, kterými se krajský úřad musí určitým způsobem zabývat. (ZOSPOD)

Další změnou od roku 2013 je také upravení kompetencí tzv. poradních sborů, což jsou orgány tvořené odborníky z oblasti sociálně-právní ochrany dětí, zřízené hejtmany příslušných krajů. Tento orgán podle příslušné evidence doporučoval vhodného žadatele pro určité dítě. Z důvodu neefektivnosti a zbytečného prodlužování procesu zprostředkování pěstounské péče mu byla tato funkce odebrána. V současné době zajišťuje poradní sbor pouze činnost koncepční povahy. (ZOSPOD)

Kompetencí krajského úřadu při vyhledávání vhodného pěstouna je vyhledávání nejen v evidenci vlastní, ale také v evidencích ostatních krajských úřadů. Při tomto výběru krajský úřad vychází z odborného posouzení žadatele a z individuálního plánu dítěte. V případě, že se najde vhodný pěstoun pro dítě, je vybraný žadatel písemně obeznámen. Na základě tohoto oznámení se žadatel může podle zákona s dítětem seznámit a do 30 dnů může podat návrh na svěřeni daného dítěte do předpěstounské péče. (ZOSPOD)

7.4 Rozhodování o svěřeni dítěte do pěstounské péče

V případě, že jsou splněny předchozí fáze, rozhoduje o svěřeni dítěte do pěstounské péče příslušný soud, což je v prvním stupni okresní soud. Daný soud současně rozhoduje o zrušení pěstounské péče. Osoba příbuzná či dítěti blízká se na soud může obrátit s přímým návrhem na svěřeni dítěte do pěstounské péče. Na základě podnětů OSPOD soud zahájí řízení o pěstounské péči. Nezletilé dítě, které je do péče svěřováno, je zastoupeno opatrovníkem, zpravidla je to OSPOD. Z důvodu možného střetu zájmu však tímto opatrovníkem nemůže být OSPOD, který podal podnět k zahájení řízení. (NOZ, ZoZŘS)

Jak již bylo dříve zmíněno, má dítě u soudu tzv. participační práva. Pokud je dítě schopno na základě svých rozumových schopností vyjádřit svůj názor a zorientovat se v dané situaci, je soud povinen věnovat tomuto názoru dostatečnou pozornost a současně musí dítěti poskytnout informace týkající se tohoto řízení. Má se za to, že takto rozumově vyspělé dítě bývá starší 12 let. Soud ve věci pěstounské péče rozhoduje rozsudkem. Pěstounská péče může být určena na dobu určitou, pokud rodičům v řádné výchově brání určitá překážka, například v případě trestu odnětí svobody rodiče. Soud může také svěřit dítě do pěstounské péče na dobu neurčitou, ta však může být soudem zrušena v případě změny poměrů. (Novotný, 2014)

7.5 Obsah pěstounské péče

Obsahem pěstounské péče jsou v první řadě práva a povinnosti rodičů, pěstounů a dětí svěřených do péče a současně s tím je důležitá také definice hmotného zabezpečení pěstounské péče.

7.5.1 Vzájemná práva a povinnosti

Po svěřením dítěte do pěstounské péče se práva a povinnosti dělí mezi rodiče a pěstouny. Rodičům i nadále zůstává rodičovská odpovědnost, část práv a povinností je však přenesena na pěstouna po dobu svěřením dítěte do pěstounské péče. Za rodičovskou odpovědnost se považuje soubor práv a povinností vůči dítěti, konkrétně péče o dítě, ochrana dítěte, zajištění výchovy a vzdělání dítěte, osobní styk s dítětem, zastupování dítěte a spravování jeho majetku. Rodičovská odpovědnost vzniká narozením dítěte a končí dosažením svéprávnosti dítěte. Vedle rodičovské odpovědnosti má rodič vůči dítěti i nadále povinnost vyživovací. Délku vyživovací povinnosti neovlivňují faktory jako svéprávnost či zletilost dítěte, ani samotné svěřením dítěte do pěstounské péče. Tato povinnost je ovlivněna pouze z hlediska způsobu úhrady. O výši a způsobu úhrady výživného rozhoduje soud v samostatném řízení. (NOZ)

Pěstounovi je určeno právo i povinnost osobně pečovat o svěřené dítě. Toto právo a povinnost má současně s pěstounem i manžel pěstouna žijící ve společné domácnosti. Osobní péče obsahuje péči o duševní, tělesný, rozumový a mravní vývoj dítěte. Osobní péče však neznamená, že by dítě nemohlo navštěvovat mateřskou školku či jiné denní zařízení. Dalším právem pěstouna je také výchova, zastupování dítěte v běžných záležitostech a spravování jmění dítěte. Pěstoun se však nestává zákonným zástupcem dítěte, což znamená především to, že v podstatných záležitostech dítěte stále rozhodují rodiče dítěte. V případě zvláštních okolností však může být pěstounovi svěřeno více práv a povinností. Nejčastějším problémem v této situaci je spor mezi rodiči a pěstouny ohledně rozhodování v záležitostech dítěte. (Novotný, 2014)

Mimo práv a povinností mezi pěstounem a dítětem či rodičem a dítětem, je důležité také zmínit práva a povinnosti mezi pěstounem a rodičem. Rodiče dítěte mají výhradní právo na pravidelný osobní styk s dítětem a současně i na pravidelné informace o stavu dítěte. Vychází to ze zásady pěstounské péče za účasti rodičů. Tímto právem vyplývá pěstounům povinnost udržovat a rozvíjet citové vazby mezi svěřeným dítětem a jeho rodičem, příbuznou či blízkou osobou. Pěstoun má současně povinnost umožnit zprostředkování osobního styku dítěte s těmito osobami. Omezení práva osobního styku rodiče s dítětem je možné v případě, že to není v nejlepším zájmu dítěte. (NOZ)

Samostatným právem pěstouna je právo na podpůrné služby v průběhu péče o svěřené dítě. Toto právo vychází z novely ZOSPOD. Důvodem je především podpora pěstounů v činnosti a zajištění tak kvalitní a dlouhodobé péče o svěřené dítě. Pěstoun má právo nejen na služby odborné, ale také na služby odlehčovací. Jedním z práv je například právo na dočasnou pomoc pěstounovi při zajišťování osobní péče o dítě ve výjimečných případech, jako například pracovní neschopnosti pěstouna apod. (ZOSPOD)

Od novely ZOSPOD je výkon práv a povinností pěstounů součástí dohody o výkonu pěstounské péče. Tyto dohody navazují na práva a povinnosti pěstounů a více je rozvádějí. Důvodem těchto dohod je snaha o zohlednění individuálních potřeb dítěte a pěstouna. S pěstounem tuto dohodu uzavírá zpravidla obecní úřad s rozšířenou působností. Uzavření dohody o výkonu pěstounské péče je povinné pro každého pěstouna, a to nejpozději do 30 dnů od rozhodnutí o svěřením dítěte do pěstounské péče. Subjekt, který s pěstounem dohodu uzavřel, je nadále povinen sledovat naplňování této dohody. V praxi to znamená, že daný subjekt, nejčastěji obecní úřad s rozšířenou působností, kontroluje pěstouna a svěřené dítě minimálně jednou za 2 měsíce v podobě osobního kontaktu. (ZOSPOD)

7.5.2 Hmotné zabezpečení

Pěstounská péče je jakožto forma náhradní rodinné péče garantovaná a financovaná státem. Dříve hmotné zabezpečení pěstounské péče obsahoval zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře. S novelizací zákona v roce 2013 došlo i v hmotném zabezpečení ke změnám a to především přenesení této úpravy do ZOSPOD. Pěstounskými dávkami je konkrétně příspěvek na úhradu potřeb dítěte, odměna pěstouna, příspěvek při převzetí svěřovaného dítěte, příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla a příspěvek při ukončení pěstounské péče. (ZOSPOD)

Dle zákona o sociálně-právní ochraně dětí se příspěvek na úhradu potřeb dítěte poskytuje dítěti v pěstounské péči do dovršení zletilosti, nejdéle do 26 let věku. Od roku 2013 je tento příspěvek rozdělen do 4 kategorií podle věku dítěte, s možností navýšení příspěvku v případě dítěte závislého na péči jiné osoby. Jednotlivé výše příspěvku dle kategorií jsou uvedeny v tabulce níže.

Nezaopatřené dítě ve věku	Zdravé	Závislost I.	Závislost II.	Závislost III.	Závislost IV.
do 6 let	4500	4650	5550	5900	6400
od 6 do 12 let	5550	5650	6800	7250	7850
od 12 do 18 let	6350	6450	7800	8300	8700
od 18 do 26 let	6600	6750	8100	8600	9000

(zdroj: ZOSPOD)

Na odměnu pěstouna má nárok pěstoun pečující o svěřené dítě. Od roku 2013 je tato odměna brána jako plat, konkrétně se považuje za příjem ze závislé činnosti, tudíž jsou tyto odměny v zákoně uvedeny „v hrubém“. Stejně jako u příspěvku na úhradu potřeb dítěte je výše odměny odstupňovaná podle věku dítěte a závislosti na pomoci druhé osoby. Výše odměny činí za jedno dítě 8 000 Kč, za 2 děti 12 000 Kč, za 3 děti nebo 1 dítě závislé na pomoci jiné osoby 20 000 Kč. Za každé další svěřené dítě se tato odměna zvyšuje o 4 000 Kč. (ZOSPOD)

S novelou z roku 2013 také přichází změna nároku dávek pro pěstouny na přechodnou dobu. Z důvodu získání co největšího počtu těchto pěstounů, má pěstoun vedený v evidenci pěstounů na přechodnou dobu nárok na odměnu za výkon pěstounské péče po celou dobu vedení v evidenci, aniž by musel o dítě skutečně pečovat. Výše odměny pro pěstouny na přechodnou dobu je 20 000 Kč měsíčně od okamžiku zařazení do evidence a 24 000 Kč měsíčně v případě, že je pěstounovi na přechodnou dobu svěřeno do péče dítě, které je závislé na pomoci druhé osoby v I., II., III. nebo IV. stupni. (ZOSPOD)

Nárok na odměnu pěstouna podle zákona nemá osoba, která je prarodičem nebo praprarodičem dítěte a v péči má jedno nebo dvě děti, které nejsou závislé na pomoci jiné osoby. Této osobě náleží odměna jen v případě hodného zvláštního zřetele. V případě, že mají prarodiče či praprarodiče v péči 3 a více dětí nebo alespoň jedno dítě závislé na pomoci jiné osoby v I., II., III. nebo IV. stupni, mají na odměnu nárok vždy. (ZOSPOD)

Příspěvek při převzetí dítěte je jednorázová dávka, která je poskytována pěstounovi při příchodu dítěte do rodiny za účelem příspěví na náklady. Výše příspěvku za dítě do 6 let věku činí 8 000 Kč, za dítě od 6 do 12 let činí 9 000 Kč a za dítě od 12 do 18 let činí 10 000 Kč. Nárok na příspěvek pro zakoupení motorového vozidla má pěstoun, který má v pěstounské péči svěřené alespoň 3 děti. Výše příspěvku na zakoupení motorového vozidla je 70% pořizovací ceny motorového vozidla, nejvýše 100 000 Kč. Příspěvek při ukončení pěstounské péče je novou dávkou od roku 2013 a jedná se o jednorázový příspěvek poskytovaný dítěti v den zániku nároku na příspěvek na úhradu potřeb dítěte, což znamená, že příspěvek náleží dítěti, které je v době dovršení zletilosti v pěstounské péči. Výše jednorázového příspěvku dítěti je 25 000 Kč. (ZOSPOD)

7.6 Trvání a zánik pěstounské péče

Jak již bylo výše zmíněno, soud může dítě do pěstounské péče svěřit na dobu určitou či neurčitou. V obou případech je od roku 2014 v občanském zákoníku výslovně uvedeno, že dítě může být svěřeno do pěstounské péče pouze po dobu, po kterou existuje překážka, která brání rodičům v osobní péči o dítě. Maximální hranice, do které může dítě pobývat v pěstounské péči, je dosažení svéprávnosti či zletilosti, tj. maximálně do 18. roku věku dítěte. Pěstounská péče může tedy trvat krátkodobě, střednědobě či dlouhodobě. Délka se odvíjí vždy od potřeb dítěte a jeho biologické rodiny. Výjimkou je pěstounská péče na přechodnou dobu, u které je délka trvání jasně vymezena na 1 rok. (Novotný, 2014)

Pěstounská péče může být soudem zrušena kdykoliv v jejím průběhu. Protože pěstounská péče slouží pouze k dočasné péči po dobu, kdy se o dítě rodiče nemohou či nechtějí starat, má rodič právo v průběhu poskytování pěstounské péče požádat o svěřeni dítěte do výchovy. V případě, že se soud domnívá, že je tato změna v nejlepším zájmu dítěte, pěstounskou péči zruší a dítě svěří rodiči do osobní péče. V současné právní úpravě může o zrušení pěstounské péče požádat pěstoun, rodič i dítě. Jiným důvodem pro zrušení pěstounské péče může být porušení povinností ze strany pěstouna, jako je například zanedbání péče o svěřené dítě. Současně může být také zrušena z důvodu, že neplní daný účel, nejčastěji zjištěné tím, že si dítě v pěstounské péči nemůže zvyknout a od pěstounské rodiny uteče. (NOZ)

Kromě výše zmíněných zaniká pěstounská péče také smrtí dítěte nebo smrtí pěstouna. V případě společné pěstounské péče, zaniká smrtí jednoho z manželů, přičemž pozůstalý manžel se stává výlučným pěstounem. Pokud dojde k rozvodu mezi společnými pěstouny, zaniká pěstounská péče rozvodem. (Novotný, 2014)

8 Dilemata pěstounské péče

Při svěřením dítěte do pěstounské péče vyvstává mnoho problematických otázek, které musí řešit nejen pěstouni ale i svěřené děti.

8.1 Kontakt dítěte s biologickou rodinou

Největší problém většina pěstounů shledává v kontaktu s biologickými rodiči svěřeného dítěte. Velká část dětí si při přijetí do pěstounské péče na svou původní rodinu pamatuje, častokrát na ně mají také kontakt. Z jedné strany je to možné považovat jako výhodu, na druhou stranu i jako nevýhodu. Částečnou výhodu můžeme nalézt v identitě dítěte. Oproti osvojeným dětem znají děti v pěstounské péči svou rodinu a ví, z jakého prostředí pocházejí. Především v období dospívání, kdy u dětí dochází k formování identity, je velmi důležité znát svůj původ, genetické dispozice i informace o svých biologických příbuzných. Často je pro děti zpracovávání minulosti velmi bolestivé a pěstoun by měl být podpůrnou osobou, která mu ve vyrovnání se s minulostí pomůže a zároveň mu poskytne všechny informace o jeho původu, které jsou stěžejní pro budoucí vývoj dítěte. (Bubleová, 2014)

Na druhou stranu se do pěstounské péče dostávají i děti zneužívané či týrané, pro které by kontakt s biologickým rodičem mohl znamenat psychologické potíže. Pro pěstouny bývá často velmi těžké vyrovnat se s tím, že musí dítěti prohlubovat vztah s rodičem, který dítěti v minulosti ubližoval. V tomto ohledu musí pěstoun odložit vlastní pocity a nejen že se o rodičích vyjadřovat s úctou, musí také rodičům poskytovat informace ohledně dítěte, o které si požádají. V případě, že existují obavy ohledně průběhu setkání dítěte s biologickým rodičem, je možné realizovat tzv. asistovaný kontakt. Ten spočívá v tom, že se dítě s biologickým rodičem setkává na bezpečném a neutrálním místě za přítomnosti odborníka, nejčastěji sociálního pracovníka či mediátora. Ten udržuje hranice v komunikaci mezi rodičem a dítětem a dohlíží na průběh včetně možnosti zásahu. (Bubleová, 2014)

Ne vždy je však navázání kontaktu dítěte s biologickým rodičem v nejlepším zájmu dítěte. Častokrát se totiž stane, že je kontakt dítěte s biologickým rodičem natolik zničující, že je potřeba omezit možnost styku rodiče s dítětem pro jeho dobro. Vždy se musí vycházet z nejlepšího zájmu dítěte a dbát na jeho názor. Dle zákona o sociálně-právní ochraně dětí mohou o úpravu styku požádat všechny strany, tj. rodič, dítě, i pěstoun. (Bubleová, 2014)

Na druhou stranu se pěstouni také setkávají se situacemi, kdy dítě má o kontakt s rodičem zájem, ten však o tento kontakt nestojí. V té chvíli dítě prochází nejen těžkou frustrací, může mít však také pocity méněcennosti z odmítnutí. V těchto situacích musí být pěstoun odborníkem, který dítěti situaci vysvětlí bez klamných informací, ale současně mu poskytne emoční podporu a odvrátí tak psychické problémy. (Niederle, 2000)

Z hlediska pěstounské péče na přechodnou dobu je velmi důležitá komunikace mezi pěstounem a biologickým či budoucím rodičem dítěte. V institutu pěstounské péče se totiž jedná o návrat dítěte do původní rodiny či o umístění dítěte do osvojení. Na rozdíl od klasické pěstounské péče nehovoříme o jisté pravděpodobnosti, avšak o jistotě, že dítě pěstounskou péči opustí. V rámci pěstounské péče na přechodnou dobu je velmi důležité připravit dítě na šťastný návrat do původní rodiny či příchod do nové rodiny. (Konečná, 2011)

Častým problémem je bohužel i to, že velká část pěstounů informace o svěřeném dítěti nemá. Následně tedy nejsou schopni dítěti poskytnout adekvátní informace o jeho minulosti. Informace o dítěti však nejsou prospěšné jen pro svěřené dítě samotné, ale i pro pěstouna. Pokud má pěstoun dostatečné informace o dítěti, je schopen se na péči o dítě lépe připravit, protože dokáže předejít pravděpodobným problémům. (Matějček, 2002)

8.2 Odbornost pěstouna

Pěstoun je považován za odborníka pečujícího o svěřené dítě, který dítěti zajišťuje důkladnou výchovu, zároveň ho ale také připravuje na umístění zpět do péče biologických rodičů. Pokud má však pěstoun zajistit důkladnou výchovu dítěte a poskytnout mu emoční podporu a pocit bezpečí, je nemožné chovat se vůči dítěti profesionálně a s nadhledem. Stejně tak ani kvalifikovaný odborník například v oblasti psychologie nemusí být na výchovu dítěte připraven. Odbornost dává pěstounovi teoretický základ k řešení výchovných problémů dítěte, vedle odbornosti musí být však pěstoun schopen pečovat o dítě s problémy, které často vyžadují velmi citlivý přístup. (Škoviera, 2007)

Důvodem k selhání ze strany pěstouna často bývá psychická vyčerpanost z náročnosti výchovy. Důležité je, aby si pěstoun vzal do pěstounské péče tolik dětí, o kolik je schopen se postarat. Proto je doporučeno, aby si pěstouni nebrali do pěstounské péče více jak šest dětí. Často se totiž stane, že pěstoun přecení své síly a i přesto, že všem svěřeným dětem poskytují odpovídající rodinné zázemí, samotní pěstouni ztrácejí svůj osobní život. (Niederle, 2000)

Z hlediska psychických následků ve vztahu s péčí o svěřené dítě tvoří samostatnou skupinu pěstounská péče příbuzenská. U pěstounské péče vykonávané prarodiči totiž často bývá hlavním úskalím přemíra lásky a shovívavosti. Stejně tak prarodiče jako pěstouni vykazují až extrémní přístup k biologickým rodičům dítěte. Na rozdíl od klasických pěstounů mají totiž s biologickým rodičem společnou minulost a tím mají pocit, že mohou de facto o všem rozhodovat. Buďto dítěti brání v kontaktu s rodičem, nebo ho naopak do tohoto kontaktu nutí. Zároveň se snaží pro svěřené dítě udělat téměř nemožné, protože se jakožto prarodiče cítí odpovědní za jeho budoucnost. Tím následně dochází k tomu, že jsou velmi rychle psychicky vyčerpaní a v pěstounské péči selhávají. (Matějček, 1999)

Nejvíce problematický se jeví institut pěstounské péče na přechodnou dobu. Protože jsou do pěstounské péče na přechodnou dobu umisťovány především děti novorozeneckého či kojeneckého věku, je častým problémem citová vazba. Pěstoun jakožto odborně vyškolená osoba musí dítěti poskytnout všechnu péči jako rodič, zároveň však musí být schopen nejdéle do roka dítě odevzdat jiné rodině. Často se tedy stává, že pěstoun na přechodnou dobu po prvním svěřeném dítěti požádá o vyřazení z evidence, protože si k dítěti vytvořil přílišnou citovou vazbu a bylo pro něj velmi těžké dítě odevzdat. Problém přílišné citové vazby se však netýká jen pěstounů, ale i osob žijících s pěstounem ve společné domácnosti. Především vlastní děti pěstounů mají pak velký problém s odloučením od svěřeného dítěte. (Gabriel, 2008)

Z tohoto důvodu jsou v rámci pěstounské péče na přechodnou dobu určitá kritéria pro výběr pěstounů. Dítě se do pěstounské péče na přechodnou dobu neumisťuje bezdětným osobám či osobám s malými dětmi. Přílišná citová vazba totiž hrozí u osob, které na potomka teprve čekají, či osobám které dítětem potřebují nahradit ztrátu člena rodiny. Stejně tak je velké riziko, že si vlastní dítě pěstouna na svěřené dítě zvykne jako na vlastního sourozence a později se se ztrátou není schopné vyrovnat. Proto se dítě do pěstounské péče na přechodnou dobu svěřuje osobám mezi 28 a 65 lety, které vychovaly již několik vlastních dětí a jejichž děti jsou schopné institut pěstounské péče pochopit, tudíž nesmí být mladší osmi let. V praxi to znamená, že pěstounem na přechodnou dobu je rodič několika dospělých dětí, které jsou kvalitně vychované a pěstoun sám má dostatek vitality pro maximální péči o svěřené dítě. (Náruč dětem, ©2016)

Za ideálního pěstouna je považována osoba, která má jak teoretické znalosti, současně také praktické zkušenosti, ale i cit k výchově a schopnost poskytnout dítěti dostatečné emocionální zázemí. Z hlediska psychické odolnosti však není připraven téměř žádný pěstoun a pravděpodobně každý pěstoun při loučení se svěřeným dítětem pociťuje lítost. (Sotona, 2015)

Závěr

Problematika pěstounské péče je v současné době velmi otevřeným tématem. Můžeme říci, že k novele zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, vedla především kritika České republiky ohledně velkého množství dětí umístěných do ústavního zařízení. Především z tohoto důvodu vznikl nový institut pěstounské péče, pěstounská péče na přechodnou dobu. Záměrem pěstounské péče na přechodnou dobu je maximální umístění dětí do rodinného prostředí a v ideální rovině zrušení ústavní péče. Dle statistik Ministerstva práce a sociálních věcí však v průběhu dvou let od zavedení nového institutu pěstounské péče nedošlo k markantního rozdílu v umístění dětí do ústavní péče. Je to především z toho důvodu, že ne každé dítě je do pěstounské či jiné náhradní rodinné péče vhodné, či spíše to není v nejlepším zájmu každého dítěte. Existují děti, které si pobyt v ústavním zařízení sami vyberou.

Pokud hovoříme přímo o institutu pěstounské péče na přechodnou dobu, umísťují se zde děti především novorozeneckého či kojeneckého věku, které ve většině případů čekají na právní uvolnění před umístěním do osvojení. Umístěním do pěstounské péče na přechodnou dobu se dítě vyvaruje pobytu v kojeneckém ústavu a z hlediska psychického vývoje je pobyt v rodinném prostředí v nejnižším věku dítěte zásadní.

Na druhou stranu je důležité říci, že urputná snaha umístit každé dítě bez rozdílu do rodinného prostředí nejen že není de facto možná, není vždy také žádoucí. Například kojenecké ústavy nabízejí možnost pobytu matky u dítěte, v rámci čehož je matce poskytováno poradenství ohledně péče o dítě a také je nad touto péčí profesionální dohled. V případě úspěchu matky se dítě následně může vrátit do původní rodiny a nad péčí je pouze stanoven dohled, což je dle zákona lepší možnost než náhradní rodinná péče.

Novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí také doufala ve zkrácení procesu zprostředkování náhradní rodinné péče. Vyřazením poradních sborů z tohoto procesu se sice tak stalo, současně však zavedením dohod o výkonu pěstounské péče došlo k většímu zahlcení orgánů sociálně-právní ochrany dětí, které část svých povinností musí převádět na neziskové organizace, které mají kompetence k uzavírání dohod o výkonu pěstounské péče. I přes jednoduchost tohoto systému dochází však v praxi k nedostatečnému předávání informací mezi orgány sociálně-právní ochrany dětí a neziskovými organizacemi a následným rozporům.

Česká republika poslední dobou podléhá velké kritice vysokého počtu dětí umístěných do ústavní péče. Dle výzkumu modelů pěstounské péče v evropských státech však není možné říci, že by v ostatních zemích ústavní péče neexistovala. Pouze z hlediska legislativy nejsou nazývány dětskými domovy, ale dětskými centry.

Otazníkem do budoucího vývoje pěstounské péče také zůstává otázka odbornosti pěstounů. Velmi často totiž dochází k selhání tohoto institutu z důvodu přílišné citové vazby mezi pěstounem a svěřeným dítětem. Pěstouni sice prochází povinnou odbornou přípravou žadatele o pěstounskou péči, v současné době však trvá pouze 48 až 72 hodin dle formy pěstounské péče. Velkou změnou do budoucna by mohla být implementace tréninkového programu PRIDE, který je využíván v západních evropských zemích k profesionalizaci pěstounské péče. Tento program byl v České republice spuštěn v roce 2013 v pilotní verzi, i přes pozitivní ohlasy však utichl a v současné době není téměř využíván.

I přes některé nedostatky či kritiky se současná právní úprava pěstounské péče snaží o zrychlení procesu zprostředkování a nalezení kompromisu v rámci práv pěstounů a rodičů, přičemž se vždy snaží vycházet z nejlepšího zájmu dítěte. Celkový výsledek úspěšnosti změn v rámci institutu pěstounské péče však ukáže pravděpodobně až delší časové období.

Seznam použitých zdrojů

Monografie:

1. BUBLEOVÁ, Věduna et al., 2002. *Mezinárodní srovnání přístupů a forem realizace pěstounské péče se zřetelem k využití profesionálních pěstounů při řešení situace ohroženého dítěte a reintegrace rodiny*. Praha: VÚPSV, Středisko náhradní rodinné péče. 63 s. ISBN 80-239-0101-X.
2. BUBLEOVÁ, Věduna et al., 2014. *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče. 68 s. ISBN 978-80-87455-19-7.
3. CAIRNS, Kate, 2013. *Bezpečná vazba mezi náhradními rodiči a dítětem: traumata v raném vztahu a psychická odolnost*. Praha: Portál. 184 s. ISBN 978-80-262-0370-4.
4. GABRIEL, Zbyněk, NOVÁK, Tomáš, 2008. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada. 144 s. ISBN 978-80-247-1788-3.
5. HARBER, Alice, OAKLEY, Matthew, 2012. *Fostering Aspirations: Reforming the foster care system in England and Wales*. London: Policy Exchange. 68 s. ISBN 978-1-907689-17-8.
6. KONEČNÁ, Hana, SUDOVÁ, Markéta, 2011. *Jak dál s pěstounskou péčí na přechodnou dobu?*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče. 96 s. ISBN 978-80-87455-08-1.
7. MATĚJČEK, Zdeněk et al., 1999. *Náhradní rodinná péče*. Praha: Portál. 184 s. ISBN 80-7178-304-8.
8. MATĚJČEK, Zdeněk et al., 2002. *Osvojení a pěstounská péče*. Praha: Portál. 152 s. ISBN 80-7178-637-3.
9. NOVOTNÁ, Věra, 2007. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí: komentář*. 3., aktual. a dopl. vyd. Praha: Linde. 471 s. ISBN 978-808-6131-726.

10. NOVOTNÁ, Věra, 2009. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského. 256 s. ISBN 978-80-86723-77-8.
11. NOVOTNÝ, Petr, 2014. *Nový občanský zákoník, Rodinné právo*. Praha: Grada. 194 s. ISBN 978-80-247-5167-2.
12. NOŽÍŘOVÁ, Jana, 2012. *Náhradní rodinná péče*. Praha: Linde. 94 s. ISBN 978-80-8613191-7.
13. ŠKOVIERA, Albín, 2007. *Dilemata náhradní výchovy*. Praha: Portál. 143 s. ISBN 978-80-7367-318-5.
14. VESELÁ, Renata et al., 2003. *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. Praha: Eurolex Bohemia. 262 s. ISBN 80-86432-48-3.
15. VRÁNOVÁ, Lucie, 2011. *Sociálně-právní analýza přechodné pěstounské péče v České republice*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče. 77 s. ISBN 978-80-87455-09-8.
16. VYSKOČIL, Filip, 2014. Právní úprava náhradní rodinné péče v České Republice. In: BUBLEOVÁ, Věduna et al. *Výzkum praxe náhradní rodinné péče v České republice a zkušenosti aktérů s touto praxí*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče. s. 30 - 64. ISBN 978-80-87455-25-8.
17. ZEZULOVÁ, Dagmar, 2012. *Pěstounská péče a adopce*. Praha: Portál. 197 s. ISBN 978-80-262-0065-9.

Odborná periodika:

18. BUBLEOVÁ, Věduna. Historický vývoj péče o opuštěné děti. *Náhradní rodinná péče*. 2000, roč. 3, č. 1, s. 47. ISSN 1212-3765.
19. ONTKOVÁ, Katarína. Otvorené otázky profesionálneho rodičovstva. *Mosty k rodine: Profesionálna rodina*. 2011, roč. 2, č. 1, s. 7 – 10. ISSN 1338-2713.

Internetové zdroje:

20. LAKLIJA, Maja. *Foster care models in Europe: results of a conducted survey* [online]. Zagreb, 2011. [cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.bettercarenetwork.nl/dl-17382-1-37371/download/pleegzorgmodellenineuropa.pdf>

21. MINISTERTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Statistiky* [online]. MPSV, ©2015. [cit. 22. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/7260>

22. NÁRUČ DĚTEM. *Jaká jsou kritéria výběru pěstounů na přechodnou dobu?* [online]. Náruč dětem z. s., ©2016. [cit. 29. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.narucdetem.cz/clanky/item/6-jaka-jsou-kriteria-vyberu-pestounu-na-prechodnou-dobu>

23. NIEDERLE, Petr. *Jaká je optimální velikost pěstounské rodiny?*. In: *Rodina.cz* [online]. 30. 6. 2000 [cit. 29. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.rodina.cz/scripts/detail.asp?id=782>

24. SOTONA, Jiří. *Rodiče na pár měsíců*. In: *Novinky.cz* [online]. 3. 6. 2015 [cit. 29. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/zena/styl/370674-rodice-na-par-mesicu.html>

25. THE NORWEGIAN DIRECTORATE FOR CHILDREN, YOUTH AND FAMILY AFFAIRS. *Foster care, emergency care, respite care – what's the difference?* [online]. Oslo, 2015. Poslední změna 25. 2. 2016 [cit. 14. 3. 2016]. Dostupné z: http://www.bufdir.no/Fosterhjem/Ulike_typer_fosterhjem/

26. ÚSTREDIE PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY. *Profesionálne rodiny* [online]. ÚPSVaR, ©2015. [cit. 22. 3. 2016]. Dostupné z: http://www.upsvar.sk/socialne-veci-a-rodina/socialno-pravna-ochrana-deti/profesionalne-rodiny.html?page_id=12846

Právní předpisy:

27. Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o sjednání úmluvy o právech dítěte. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1991, částka 22. ISSN 1210-0005.

28. Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb. o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1992, částka 1.

29. ČESKO. Zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1963, částka 53.

30. ČESKO. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 111.

31. ČESKO. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2012, částka 33.

32. ČESKO. Zákon č. 50/1973 Sb., zákon o pěstounské péči, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1973, částka 15.

33. ČESKO. Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2013, částka 112.